

CERCETĂRILE PRIVIND ISTORIA SLOVACIEI ÎN ULTIMUL DECENIU

Un deceniu de existență a Republicii Slovace independente, aniversat în anul 2002, se remarcă și prin consemnarea unor relații în domeniul culturii ori istoriei României și a Slovaciei. Având la bază mai vechile contracte istorice, politice și culturale din secolele, dar mai ales din deceniile trecute între România și Cehoslovacia, ultimul deceniu a reprezentat o activitate construită pe un teren deja explorat. Fundamentele pentru aceste direcții generale rămân lucrările lui Mihail P. Dan¹ sau Corneliu Barborică².

Contactele culturale și istorice româno-slovace sunt foarte vechi, detectabile cel puțin din perioada Moraviei Mari (secolul IX) prin manifestări ale slavonismului pe teritoriului României de astăzi. Este de netăgăduit și prezența românilor în Slovacia și Moravia în Evul mediu (spre exemplu în secolele XV-XVIII), dar și influențele husitismului în vestul Transilvaniei; ecoul ajuns aici via Slovacia. Mai puțin este cunoscut episodul legat de relațiile domnilor români Grigore Ghica și Constantin Cantacuzino cu eruditul slovac Ștefan Pilárik din a doua jumătate a secolului al XVII-lea³. Anii premergători ai revoluției de la 1848 chiar anii revoluționari dovedesc solidarități politice și culturale iminente între Slovacia și România, mai cu seamă Transilvania⁴ continuate în perioada dualismului austro-ungar. O etapă a relațiilor selectate în acest context nu se încheie prin implicațiile politice și militare din timpul celor două războaie mondiale care au determinat multiple contacte între români, slovaci și cehi.

Ultimul deceniu a adus câteva evenimente de referință în continuarea relațiilor culturale și științifice româno-slovace, din care spicuim: funcționarea Institutului Slovac de lângă Ambasada Slovaciei, prezent prin activități culturale, cum ar fi prelegeri pe diferite teme, expoziții de carte veche, restaurare de carte ori facsimilare, expoziții de artă plastică, serii de filme artistice, documentare desfășurate nu numai în preajma sediului din București, dar și spre exemplu, la Cluj ori în Alba Iulia.

Prezența unei minorități slovace la granița de vest a României, active mai ales în domeniul creației literare este una din temele de cercetare istorică, credem noi, insuficient explorată, chiar dacă reprezentanții minorității slovace ori unii istorici români au fost preocupați de studierea existenței slovacilor în România, cercetările soldându-se cu studii parțiale. Valorificarea acestora se face prin publicațiile de limba slovacă ori cele bolingve cum sun *Variácie*, o publicație quasi-periodică ce apare încă din anul 1978 la București, editura Kriterion, ori *Oglinzi paralele – Rovnobežné zrkadlá*⁵, prin lucrări monografice editate în cadrul Societății Culturale și Științifice „Ivan Krasko” la Nădlac.

Anul 1995 a însemnat un pas important în dezvoltarea legăturilor istoricilor români și slovaci, când s-a născut ideea reluării contactelor mai vechi dintre istoricii celor două țări. Protagonistii acestei idei, profesorul universitar Pompiliu Teodor, între timp academician, de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj și PhDr. Milan Krajčovič, DrSc. de la Academia de Științe a Slovaciei au senzibilizat președinții secțiilor de istorie ale celor două Academii și în anul 1996, în luna mai a avut loc la Cluj prima sesiune de comunicări a Comisiei mixte româno-slovace. Următoarele simpozioane au avut loc în anul 1997 la Bratislava, în 1998 la Alba Iulia și în anul 2000 din nou la Bratislava. În urma întâlnirilor, contribuțiile au fost publicate în Slovacia și România.

O merituosă întreprindere i se datorează din nou profesorului universitar Pompiliu Teodor, care a propus și a și înființat în anul 1999 un masterat la Facultatea de Istorie și Filosofie la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj, numit Studii Central Europene. În cadrul acestui masterat, pe lângă alte discipline se propune unui grup restrâns de masteranzi, absolvenți de istorie, Limba slovacă și Istoria Slovaciei. Au rezultat câteva disertații, unele promițătoare, burse în Slovacia și poate dacă această formă s-ar fi păstrat în continuare, s-ar fi putut forma un grup de oameni care ar putea avea preocupări concrete de colaborare în cercetări istorice și de arhivă, privind în primul rând Evul Mediu și Epoca Modernă.

EVA MĂRZA

¹ *Cehii, Slovacia și românii în veacurile XIII-XVI*, Sibiu, 1944, 477 p. și alte lucrări ale acestui autor.

² *Istoria literaturii slovace*, București, 1999.

³ C. Barborică, *op.cit.*, p. 81-84.

⁴ Demonstrarea acestor contacte se profilează în teza de doctorat a Oanei Indrieș,

⁵ Ondrej Štefanko, *O bibliografie adnotată*, Nădlac, Editura Societății Culturale și Științifice „Ivan Krasko”, 1999,

LISTA BIBLIOGRAFICĂ

- Anoca, Dagmar-Maria, *Slovenská literatúra v Rumunsku (Literatura slovacă în România)*, Nadlak, Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2002, 258 p.
- Barborică, Corneliu, *Istoria literaturii slovece*, București, Dalsi, 1999.
- Benža, Mojmír, Štefanko, Ondrej, Pasková, Bianca, Hlásnik, Pavel, *Atlas Ludovej kultúry Slovákov v Rumunsku. Atlasul culturii populare a slovacilor din România*, Nadlak, Vydavateľstvo Kultúrnej a Vedeckej Spoločnosti "Ivana Krasku", 1998, 132 p.
- Cordoș, Nicolae, Mândruț, Stelian, *Bibliografische Beiträge zum Thema Geschichte der Rumänisch-Serbisch-Slowakischen Beziehungen von 1821 bis 1918 im Spiegel der Rumänischen Geschichtsschreibung nach 1918 (1980-1995)*, în *Acta Musei Napocensis*, 1996, 33, nr. 2, p. 251-270.
- Cronologia Europei Centrale (1848-1989)*. Volum coordonat de Nicolae Bocșan și Valeriu Leu, Stelian Mândruț, Radu Mărza, Rudolf Gräf, Polirom, 2001.
- Dancu, Paul, *Colonizarea slovacilor în Comitatele Satu Mare, Ugocea și Maramureș din secolul XVIII și începutul secolului XIX*. Ediție îngrijită de Ondrej Štefanko, în *Oglinzi paralele*. Revista de dialog cultural, 1997, 2, nr. 2, p. 90-104.
- Florescu, Gheorghe I, *Istorie și politică*. (Simpozion, 1992, Bratislava), în *Anuarul Institutului de Istorie*, 1993, 30, p. 593-597.
- Haan, Ludovít, Zajac, Daniel, *Dejepis starého i nového Nadlaku (Istoria Nădlacului nou și vechi*. Transcriere în limba slovacă din ediția originală din 1853 și postfață de Ondrej Štefanko), Nădlac, 1994, 65 p.
- Hlásnik, Pavel - Pasková, Bianca, *Slováci v Rumunsku. Humánno-geografické aspekty (Slovacii în România. Aspecte umano-geografice)*, Nădlac, 1997, 121 p.
- Husárik, Pavel, *Nadlaccí Slováci v literárnych a historických prameňoch (Slovacii din Nădlac în izvoare literare și istorice)*, în *Variácie*, 13, 1993-1994, p. 189.
- Idem, *Niekoľko úvah na okraj vývinu slovenskej a českej menšiny v období 1930-1956 (Câteva considerații pe marginea evoluției minorității cehe și slovece între anii 1930-1956)*, în *Variácie*, 14, 1996, p.197-107.
- Husárik, Pavel, Kukučka, Ján, *Nadlaccí Slováci v udalostiach z roku 1918 (Slovacii de la Nădlac prezenți în evenimente legate de anul 1918)*, în *Variácie*, 13, 1993-1994, p. 156-160.
- Krajčovič, Milan, *Colaborarea studenților naționalităților oprimate din Austro-Ungaria la cauza de emancipare națională între 1890-1900*, în *Anuarul de istorie și arheologie*, Cluj, XXVI, 1983-1984, p. 211-228 (traducere de P. Husárik și L. Botezan).
- Kukučka, Ján, *Rozvoj slovenského školstva v Nadlaku (Evoluția învățământului slovac în Nădlac)*, în *Variácie*, 14, 1996, 94 p.
- Idem, *Congresul românilor, slovacilor și sârbilor din 1895*, în *Rovnoběžné zrkadlá. Oglinzi paralele*, I, 1996, nr.3, p. 218-225 (traducere de Pavel și Nicoleta Husárik).
- Mărza, Eva, *Biblioteca Medievalis Levociana – un fond de carte de proveniență slovacă în Biblioteca Bathyanum din Alba Iulia*, în *Apulum*, 1994, 31, p. 335-344; 1995, 32, p. 269-277.
- Idem, „Slovacica”, într-un catalog sibian din 1774, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, 1997, nr.1, p.73-78.
- Idem, *The Romanian – Slovakian Joint Commission*, în *Transylvanian Review*, XI, 2002, nr. 2, p.85-86.
- Mărza, Iacob, *Michal Tertina*, în *Variácie*, 12, 1992, p.224-231.
- Molnár, Ivan, *Príspevok k dejinám Slovenskej evanjelickej a. v. Cirkvi (Contribuții la istoria bisericii evanghelice C. A. din Nădlac)*, în *Variácie*, 13, 1993, p. 135-139.
- Pleter, Tiberiu, *Istoria literaturii cehe vechi*, București, Universitatea București, 1992, 312 p.
- Rozkoš, Pavel, *Kolonizovanie Slovákov do Banátu (Colonizarea slovacilor în Banat)*, în *275 rokov v Békešskej Čabe. 275 de ani în Békéscsaba*, Békéscsaba, 1995, p.105-115.

Seberíni, Ondrej, *Stručný dejepis Cirkvi evanjelickej augšp. Vyznania Nadlackej (Scurtă istorie a bisericii evanghelice C.A. nădlăcene)*. Ediție îngrijită de Ondrej Štefanko, în *Dolnozemský Slovák* (Supliment), III (XVIII), 1998, nr. 1-4, 8 p.

Sigmirean, Cornel, *Studenți români la instituția de învățământ superior din Slovacia*, în *Anuarul Institutului de cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”*, Târgu Mureș, I, Târgu Mureș, 1998, p.79-93.

Idem, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Cluj, Presa Universitară Clujeană, 2001.

Štefanko Ondrej, *Niekoľko historických aspektov ľudovej kultúry Slovákov v Nadľaku (Câteva aspecte istorice ale culturii populare ale slovacilor din Nadlac)*, în *Oglinzi paralele*, 1996, 1, nr. 4, p. 255-267

Idem, *Ghid despre slovacii din România*, Nădlac, Ed. Societății Culturale și Științifice „Ivan Krasko”, 1998, p. 91 (text și în limba slovacă).

Idem, *Pohľadaj korene svoje: opovážlivé pokusy jedného diletanta (Caută-ți rădăcinile: încercări curajoase ale unui diletant)*, Nadľak, Vydavateľstvo Kultúrnej a Vedeckej Spoločnosti “Ivana Kraska”, 1998.

Štefanko, Ondrej – Hlásnik, Pavel, *Bibliografia písomných zdrojov o Slovákoch a Čechoch v Rumunsku (Bibliografia izvoarelor istorice despre slovaci și cehi din România)*, Arad, Fundația Culturală „Ivan Krasko”, 1995, 136 p.

Teodor, Pompiliu, *Nicolaus Olahus – humanistický historik (Nicolaus Olahus – un istoric umanist)*, în *Rovnoběžné zrkadlá. Oglinzi paralele*, I, 1996, nr. 3, p. 224-229.

Teodor, Dan Gheorghe, *Al XII-lea Congres internațional de pre- și protoistorie (Bratislava 1991)*, în *Arheologia Moldovei*, 1992, 15, p. 223.

Troncotă, Cristian, *Noiembrie 1938 S. S. I. informează. Mai întâi a fost Cehoslovacia*, în *Magazin istoric*, 1992, 26, nr. 3, p. 44-47,71.

Uniunea Democratică a Slovacilor și Cehilor din România, Nădlac, Ed. Societății Culturale și Științifice „Ivan Krasko”, 1998, 143 p.

Zugravu Sorin, *Legiunea Cehoslovacă – pretext și cauză intervenției aliate în Rusia Sovietică*, în *Istoria ca lectură a lumii*, Iași, 1994, p. 313-320.

În revistele de specialitate ca *Anuarul Institutului de Istorie*, *Colloquia*, *Transylvanian Review* au fost publicate recenzii și prezentări de carte de istorie apărute în Slovacia.